

Mezheplerdeki İhtilafın Rahmet Ciheti

Allah-u Zülcelal Hazretleri, Habib-i Ekremi (a.s.m.) hürmetine, mezhepler arasındaki ihtilaf ile nihayetsiz rahmet ve suhulet kapılarını açtı. Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde

“Ümmetimin ihtilafı geniş bir rahmettir.”70

buyurmakla bu hakikati ifade etmiştir. Evet bu hadis-i şerif her türlü müsbet ihtilafı içine aldığı gibi, mezhepler arasındaki ihtilaflara da şamildir.

“Allah size kolaylık ister, zorluk istemez.” 71

“Din hususunda üzerinize hiçbir zorluk yükledi.” 72

Bazı âyet ve hadislerdeki kelime ve cümleler ayrı ayrı hükümleri ihtiva etmiştir. Bir tek sedefte müteaddid inciler bulunabilir. İşte müçtehitler âyet ve hadislerin sedefindeki cevherlerde ihtilaf etmişlerdir. Bu ise muhtelif kapıların açılmasına vesile olmuştur. Bu ihtilaf ümmet-i Muhammed için büyük bir kolaylıktır. Cenâb-ı Hak;

“Ve üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarındaki zincirleri atar (yani, hata ile adam öldürmekte kısas icrasını ve günah işleyen azaların, pislik değen elbisenin kesilmesi gibi ağır teklifleri kaldırır.)” 73

gibi âyet-i kerimelerle şeri’at-ı Muhammediye’nin gâyet derecede suhuletli olduğunu ifade buyurmaktadır.

Meselâ, İmâm-ı Şâfiî’nin *“kadına el değince abdestin bozulması”* şeklindeki içtihadı, günümüz şartlarında hac ibadeti esnasında çok sıkıntıya sebebiyet verir. Zira tavafın abdestli olarak yapılması lazımdır. Milyonlarca insanın toplandığı o kalabalıkta bu hükmün uygulanması adeta imkansız olduğundan, bu mezhep mensupları diğer mezhepleri takliden tavaf yaparlar.

Abbasi halifesi Harun Reşid, İmâm-ı Mâlik'e "Senin kitaplarını yazdıralım, âlem-i İslâm'ın her tarafına dağıtalım. Ümmeti bunlara sevkedelim", teklifinde bulunur. İmâm-ı Mâlik şu cevabı verir:

"Ya emire'l-mü'minin, ulemanın ihtilafı Allah'tan bu ümmete rahmettir. Herbiri kendi nazarında sahih olana tabi olur. Hepsi hidâyet üzeredir ve hepsi Allah'ın rızasını ister." 74

Müsbet ihtilaf, sahabe döneminde sıkça vuku' bulmuştur. Hazret-i Peygamber de (a.s.m.) ümmetini, dilediği sahabenin içtihadıyla amel etme hususunda serbest bırakmakla böyle bir ihtilafa razı olmuştur. Sahabelerini içtihat farklılığından dolayı muaheze etmemiş, her iki tarafın da hükmünü hak ve münasib görmüştür.

Sefere çıkan iki sahabi, namaz vakti geldiğinde su bulamayınca teyemmümle namazlarını kılarlar. Sonra vakit içinde su bulurlar. Biri namazı iade eder, yeniden kılar. Diğeri ise önceki kıldığını yeterli görür. Dönüşte durumlarını Resûlullah'a sorarlar. Hazret-i Peygamber iade etmeyene "**Sünnete isabet ettin**", diğeri de "**Sana iki defa ecir var**" cevabını verir.

"Sahabelerim yıldızlar gibidir, onlara uyarsanız hidâyete erersiniz."75

hadis-i şerifi de bu hakikata işaret etmektedir. Buna binaen herhangi bir insan hak mezheplerden dilediğini tercih edebilir.

Kıblenin bilinmediği yerde namaz kılan bir mümin, kendi içtihadı ile bir yön tayin etse veya her rekatını bir başka yöne doğru kılsa namazın sıhhatine fıkhen hükmolunur.

Bu sayede müslümanlar zaruret hallerinde ruhsatı azimete tercih edebilmektedirler. Bu ise onlar için büyük bir rahmet olmuştur. Evet, müslümanlar kendi mezheplerinde çözümü olmayan bir mesele hakkında, zaruret halinde, diğer bir hak mezhebin ruhsatı ile hareket edebilir ve böylece sıkıntıdan kurtulurlar.

Zaten şeriat-ı Muhammediye insanların fitratına uygun olarak taraf-ı İlâhîden vaz' edilmiştir.

Müçtehitler arasındaki ihtilaflar ümmet-i Muhammed hakkında rahmet olduğu hâlde; geçmiş ümmetlerin helakine sebep olmuştur. Peygamber Efendimiz (a.s.m.) bir hadis-i şeriflerinde "ihtilaf geçmiş ümmetlere azab olduğu halde, benim ümmetime

rahmet olmuştur,” buyurmuşlardır.

Geçmiş peygamberlerin dinlerinde bütün hükümler açık ve kesin idi. Âyetlerde istihraç edilecek ve tevile açık şeyler yoktu. Kat’i ve kesin olan mes’elelerde ihtilaf olmayacağı da aşikar idi. İnsanlar bu kesin hükümlere uymakta zorluk çektiler, ihtilafa düştüler ve bu ihtilaf onları helake götürdü. Fakat bizim şeriatimiz geçmiş milletler üzerindeki darlığı ve sıkleti kaldırmıştır. Meselâ, Hazret-i Musa’nın (a.s.) şeriatinde adam öldüren bir katile kisasdan başka ceza verilmesi mümkün değildi.

Şeriat-ı İsa’da (a.s.) ise sadece diyet vacip idi, kisas yasaktı. Şeriat-ı Muhammediye’de ise maktulun velisine kisas, diyet ve af arasında tercih hakkı verilmiştir. Diğer bir misal, onların şeriatında elbisenin, necasetlenen yerini kesip atmak vacip iken bizim şeriatımızda temiz suyla yıkamak kafidir. Bu manada pekçok misaller vardır. Kitabımızın hacmi buna müsaade etmediğinden bunlarla iktifa ettik.

Dipnotlar:

70 Keşfu’l-Hafa, I, 64,66.

71 Bakara Sûresi, 2/185.

72 Hac Sûresi, 22/78.

73 Arâf Sûresi, 7/157.

74 Şârânî, s. 77.

75 Müstedrek, 1, 286; Sünenü’-d-Dârimi, 1, 207.